ECLI:LV:RVPT:2021:0218.C30749819.4.S
Lieta Nr.C30749819
Lietvedības Nr.C-0885-21/20

SPRIEDUMS
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ
Rīgā 2021.gada 18.februārī

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa
šādā sastāvā: tiesnese I.Casno
ar sekretāri V.Zariņu
piedaloties prasītāju pārstāvim /pers. B/
atbildētājas pārstāvei zvērinātai advokātei I.Kukainei

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu /pers. C/ un /pers. D/ prasībā pret /pers. E/ par mantojuma neatņemamās daļas izdošanu naudā.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāji /pers. C/un /pers. D/ iesnieguši tiesā prasību, ar vēlākiem precizējumiem, pret /pers. E/ par mantojuma neatņemamās daļas izdošanu naudā, norādot, ka 2015.gada 21.septembrī miris prasītāju tēvs /pers. G/. Par /pers.G/a likumiskajiem mantiniekiem apstiprināti viņa trīs bērni, tostarp prasītāji. /pers. G/ mantinieku starpā noslēgts mantojuma sadales akts, kurā mantinieki vienojās, ka prasītāji iegūst no /pers. G/ neatņemamās daļas tiesībām izrietošas prasījuma tiesības pret atbildētāju, katrs 3524,73 EUR apmērā.

[1.1 Prasībā norādīts, ka /pers. G/ ir 2014.gada 9.novembrī miris /pers. I/ dēls. Zvērināta notāre Ināra Dobbermane (turpmāk-notāre) ar 2014.gada 13.novembra publikāciju laikrakstā „Latvijas Vēstnesis" izsludināja /pers. I/ mantojuma atklāšanos, nosakot mantinieku pieteikšanās termiņu trīs mēnešus no publikācijas dienas.

2014.gada 5.decembrī notāre pa pastu nosūtīja /pers. G/ izrakstu no 2014.gada 2.decembra apliecības par testamenta akta nolasīšanu, no kura izriet, ka /pers. I/ 1998.gada 19.februārī taisījis publisku testamentu. Testamentā /pers.I/ visu savu mantu novēl meitai /pers. E/ (tagad /pers. E/), taču vienlaikus atstumj no sava mantojuma gan /pers. G/, gan savu otru dēlu /pers. I/ (tagad /pers. F/). Kā atstumšanas vienīgais iemesls testamentā norādīts: „viņi atstājuši mani bezpalīdzības stāvoklī, kaut arī viņiem bija tāda iespēja palīdzēt, nepalīdzot man manu īpašumu apsaimniekošanā un neizrādot nekādu interesi par tēva mājas saglabāšanu" .Citi iemesli /pers. G/ atstumšanai no mantojuma norādīti nav.

2015.gada 12.februārī /pers. G/ pa pastu, ierakstītā sūtījumā, nosūtīja notārei pieteikumu par /pers. G/ kā neatraidāmā mantinieka neatņemamās daļas izdalīšanu no /pers. I/ atstātā mantojuma. Notāre 2015.gada 14.aprīlī pieņēma lēmumu, ar kuru atteicās izpildīt notariālo darbību, t.i. atteicās veikt darbības sakarā ar /pers. G/ kā neatraidāmā mantinieka neatņemamās daļas izdalīšanu no tēva atstātā mantojuma, sakarā ar testamentā ietverto /pers. G/ atstumšanu no mantojuma.

2015.gada 24.februārī notāre atbildētājai izdeva mantojuma apliecību, kurā apstiprināja atbildētāju kā vienīgo mantinieci uz visu /pers. I/ mantojumu, kas sastāv no nekustamā īpašuma /adrese/, ar kadastra Nr./numurs A/, ar kadastrālo vērtību 36 452 EUR un naudas līdzekļiem bankas kontā 5844,72 EUR. Kopējā mantojuma apliecībā norādītā mantojuma vērtība sastāda 42 296,72 EUR.

Uzskatot testamentā norādīto atstumšanas no mantojuma iemeslu par neatbilstošu likumā noteiktajam /pers. G/ 2015.gada 16.jūlijā vērsās tiesā ar prasību par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu daļā par viņa atstumšanu no mantojuma. Prasības pieteikums tika atstāts bez virzības. Ņemot vērā, ka /pers. G/ trūkumus nenovērsa, civillieta netika ierosināta. 2015.gada 21.septembrī /pers. G/ pēkšņi mira nepaspējis izlietot savu neatņemamās daļas tiesību.

[1.2] Prasībā norādīts, ka kopš 2014.gada 1.jūlija likumdevējs ir noteicis, ka modernizēto mantojuma tiesību izpratnē neatņemamās daļas tiesīgā atstumšana no neatņemamās daļas nesaista atstumtā lejupējos, t.i. prasītajiem nav saistoša /pers. I/ testamentā attiecībā uz /pers. G/ ietvertā viņa atstumšana no mantojuma un testamentā norādītie atstumšanu pamatojošie apstākļi. Līdz ar to prasītājiem nav arī jāapstrīd testamentā ietvertā /pers. G/ atstumšana no mantojuma.

/pers. G/ līdz uzaicinājumā noliktajam termiņam pieteica notārei savas tiesības uz neatņemamo daļu no tēva mantojuma, tādēļ ieguva un saglabāja savas tiesības uz neatņemamo daļu. Savukārt /pers. F/ ne uzaicinājuma termiņā, ne pēc tam nav pieteicis savas tiesības uz neatņemamo daļu no tēva mantojuma, nav izteicis nekādus iebildumus pret testamentā norādīto atstumšanu no mantojuma, līdz ar to, saskaņā ar Civillikuma 423.panta trešo daļu, atzīstams, ka /pers. F/ no savas neatņemamās daļas tiesības ir atteicies.

Prasītāju ieskatā, nosakot /pers. G/ piekrītošo neatņemamo daļu, /pers. F/ netiek skaitīts līdzi. Tas nozīmē, ka saskaņā ar Civillikuma 424.panta pirmo daļu /pers. G/ piekrītošā neatņemamā daļa nosakāma, ņemot vērā, ka uz /pers. I/ mantojumu ir tikai divi mantinieki - atbildētāja un /pers. G/. Tādejādi /pers. G/ pēc likuma būtu jāmanto ½ daļa no /pers. I/ mantojuma un /pers. G/ piekrītošā neatņemamā daļa sastāda pusi no tā, t.i. ¼ daļu no tēva mantojuma.

Līdz ar to /pers. G/ piekrītošās neatņemamās daļas vērtība naudā sastāda 10 574,18 EUR, attiecīgi katrs no prasītājiem mantošanas ceļā no /pers. G/ ir ieguvuši prasījuma tiesības pret atbildētāju 3524,73 EUR apmērā.

[1.3] Pamatojoties uz Civillikuma 422.panta pirmo daļu, 423.panta pirmo, otro un trešo daļu, 424.panta pirmo daļu, 425.panta pirmo daļu, 427.panta otro daļu, 1756.pantu, 1759.panta 1.punktu, 1760.pantu, 1765.panta pirmo daļu, prasītāji lūdz piedzīt no atbildētājas par labu katram prasītājam 3524,73 EUR un likumiskos procentus 279,41 EUR par laika periodu no 2019.gada 19.septembra līdz 2021.gada 14.janvārim, kā arī visus tiesāšanās izdevumus.

[1.4] Vienlaicīgi prasītāji lūguši nodrošināt prasību, ierakstot /pers. E/ piederošā nekustamā īpašuma "Liepas", Stopiņu novadā, ķīlas tiesības atzīmes par labu ķīlas tiesīgajām personām /pers. C/ un /pers. D/.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2019.gada 30.septembra lēmumu prasība nodrošināta un Rīgas rajona tiesas Stopiņu novada zemesgrāmatas nodalījumā Nr.234 ierakstīta ķīlas tiesības atzīme /pers. C/ un /pers. D/ labā uz /pers. E/i piederošo nekustamo īpašumu /adrese/ ar kadastra Nr./numurs C/, nosakot, ka prasības nodrošinājums piemērojams, nepārsniedzot prasības summas apmēru 7049,46 EUR.

[2] Atbildētāja iesniegusi paskaidrojumus par prasību un tās precizējumiem, norādot, ka prasību pilnībā neatzīst.

[2.1] Paskaidrojumos, atsaucoties uz Civillikuma 705.pantu, kas noteic, ka sludinājumā par mantojuma atklāšanos norādītajā termiņā nepieteiktās kreditoru pretenzijas tiek dzēstas un tiek izdota mantojuma apliecība, norādīts, ka 2015.gada 24.februārī atbildētājai ir izdota mantojuma apliecība. Līdz ar to atbildētāja uzskata, ka /pers. G/ kā kreditora pretenzijas ir dzēstas.

[2.2] Tāpat no lietā esošajiem materiāliem var secināt, ka attiecībā uz atstumšanas faktu nav ierosināta tiesvedība, līdz ar to /pers. G/ lejupējiem prasījuma tiesībām par /pers. G/ neatraidāmās daļas izmaksāšanu naudā, ceļot prasību pret atbildētāju, nav juridiska pamata.

Atbildētājas ieskatā prasītāju pārstāvis, pamatojot prasību ar Civillikuma 427.panta otro daļu, to nepareizi iztulkojis. Proti, no /pers. I/ mantojuma atklāšanās brīža līdz pat 2015.gada 13.februārim, bija dzīvs prasītāju augšupejošais, viņu tēvs /pers. G/. Līdz ar to prasītāji nevarēja pieteikties uz /pers. I/ mantojumu, kā viņa dēla lejupējošie, kurus viņu tēva kā neatņemamās daļas tiesīgā atstumšana no /pers. I/ mantojuma, nesaistītu.

Atbildētājas ieskatā minētā tiesību norma attiecas uz gadījumiem, kad lejupējais, kas atstumts no mantojuma, mirst pirms testatora. Proti, ja /pers. G/ būtu miris pirms /pers. I/, atstumšanas fakts nesaistītu prasītājus un viņiem būtu tiesības izprasīt neatņemamo daļu naudā no atbildētājas. Ņemot vērā, ka ar spēkā stājušos tiesas spriedumu atstumšanas fakts nav atzīts par neatbilstošu likumam un testaments nav atzīts par spēkā neesošu daļā, kas attiecas uz atstumšanas faktu, lejupējie mantot prasījuma tiesības uz neatņemamo daļu, pamatojoties uz Civillikuma 427.panta otro daļu, nevar.

[2.3] Papildus norādīts pat, ja prasītājiem būtu tiesības izprasīt no /pers. I/ atstātā mantojuma neatņemamās daļas naudas izteiksmē, prasībā veikts nepareizs neatņemamās daļas vērtības naudas izteiksmē aprēķins. Proti, neatņemamās daļas tiesīgie nav mantinieki Civillikuma izpratnē, bet gan kreditori, tādēļ attiecināt uz /pers. F/ jēdzienu līdzi atteicies mantinieks nav juridiska pamata. Turklāt Civillikuma 424.panta otrā daļa noteic, ja neatņemamās daļas tiesīgais atkrīt, tad viņa neatņemamā daļa uz citiem neatņemamās daļas tiesīgajiem nepāriet. Līdz ar to, /pers. G/ neatņemamā daļa, ja noteiktajos termiņos un kārtībā viņš būtu pieteicis tiesības uz savu neatņemamo daļu no /pers. I/ mantojuma, sastādītu 1/6 daļu no /pers. I/ atstātā mantojuma vērtības - 42 296,72 EUR, kas ir 7049,45 EUR. Ņemot vērā, ka /pers. G/ bija trīs bērni, katram no tiem pienāktos 2349,82 EUR, nevis 3524,73 EUR.

[2.4] Pamatojoties uz iepriekšminēto, atbildētāja uzskata, ka tiesvedība civillietā ir izbeidzama saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta pirmās daļas 2.punktu, t.i. prasību cēlusi persona, kurai nav prasību tiesību.

[3] Prasītāju pārstāvis /pers. B/ tiesas sēdē prasību uzturēja uz tajā norādītajiem apstākļiem un pamatiem, sniedza paskaidrojumus, kas analogi 2020.gada 29.oktobra tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem.

Atbildētājas pārstāve zvērināta advokāte Inese Kukaine tiesas sēdē prasību neatzina, uzturēja lietā iesniegtos rakstveida un 2020.gada 29.oktobra tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus.

Motīvu daļa

[4] Noklausījusies pušu sniegtos paskaidrojumus tiesas sēdē un novērtējusi pierādījumus lietā, tiesa atzīst, ka prasība ir pamatota un apmierināma daļēji.

[5] No lietas materiāliem pievienotās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izziņas izriet, ka /pers. G/ un /pers. E/ tēvs ir /pers. I/, kurš miris 2014.gada 9.novembrī (*lietas 61.lapa).*

Oficiālā izdevuma „Latvijas Vēstnesis" 2014.gada 13.novembra laidienā Nr.226 (5286) izsludināta /pers. I/ mantojuma atklāšanās, nosakot mantinieku pieteikšanās termiņu 3 mēnešus no publikācijas dienas *(lietas 49.lapa).*

No 2014.gada 2.decembra apliecības par testamenta nolasīšanu izriet, ka minētajā datumā ticis nolasīts /pers. I/ atstātais publiskais testaments, saskaņā ar kuru /pers. I/ visu savu mantu novēlējis meitai /pers. E/. Dēli /pers.I/un /pers. G/ ar testamentu no mantojuma atstumti *(lietas 45.-47.lapa).*

Ar 2015.gada 24.februāra mantojuma apliecību (akts par pēdējās gribas rīkojuma akta stāšanos likumīga spēkā) /pers. I/ 1998.gada 19.februārī sastādītais testaments atzīts par spēkā stājušos un uz visu mantojumu par mantinieci iecelta /pers. E/ *(lietas 30.-31., 34.-37.lapa).*

[5.1] 2015.gada 13.februārī /pers. G/ nosūtījis zvērinātai notārei pieteikumu par tiesības uz neatņemamo mantojuma daļu izmantošanu, ar kuru pieteicis savas tiesības uz neatņemamo daļu no /pers. I/ atstātā mantojuma *(lietas 133.-136.lapa).*

Ar zvērinātas notāres 2015.gada 14.aprīļa lēmumu atteikts veikt darbības sakarā ar /pers. G/ kā neatņemamās daļas tiesīgajam mantiniekam pienākošās neatņemamās daļas izdalīšanu viņa tēva /pers. I/ mantojuma lietā, jo /pers. G/ ar mantojuma atstājēja testamentu ir atstumts no mantojuma *(lietas 43.lapa).*

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2015.gada 21.jūlija lēmumu /pers. G/ prasības pieteikums pret /pers. E/ par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu daļā, atstāts bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai līdz 2015.gada 20.augustam *(lietas 22.-26.lapa).* Lietā nodibināts, ka /pers. G/ lēmumā norādītos trūkumus nav novērsis un tiesvedība nav ierosināta.

Lietā nodibināts, ka /pers. G/ miris 2015.gada 21.septembrī.

[5.2] Saskaņā ar Civillikuma 423.panta pirmo daļu neatņemamās daļas tiesīgie ir laulātais un lejupējie, bet, ja nav lejupējo, kas pārdzīvojuši mantojuma atstājēju, tad laulātais un tuvākās pakāpes augšupējie.

Lietā nav strīda, ka /pers. G/ ir /pers. I/ neatņemamās daļas mantinieks, kurš ar testamentu atstumts no mantojuma.

Civillikuma 423.panta trešajā daļā noteikts, ka neatņemamās daļas tiesīgajam ir jāpiesaka sava tiesība uz neatņemamo daļu līdz uzaicinājumā noliktam termiņam.

Lietā nodibināts, ka /pers. G/ tiesības uz neatņemamo daļu no /pers. I/ atstātā mantojuma pieteicis likumā noteiktajā termiņā. Līdz ar to par nepamatotu atzīstams atbildētājas arguments, ka, atbilstoši Civillikuma 705.pantam, /pers. G/ kā kreditora pretenzijas ir dzēstas.

Civillikuma 427.panta otrā daļa noteic [..] Neatņemamās daļas tiesīgā atstumšana no neatņemamās daļas nesaista atstumtā lejupējos. Savukārt atbilstoši Civillikuma 423.panta otrajai daļai, neatņemamās daļas tiesīgajiem ir tikai prasījuma tiesība uz neatņemamās daļas izdošanu naudā (788.p). Tiesība uz neatņemamo daļu ir mantojama un tālāk nododama tiesība.

No lietas materiāliem, t.i. dzimšanas apliecībām redzams, ka prasītāji /pers. D/ un /pers. C/ ir mirušā /pers. G/ bērni (*lietas 55., 58.lapa).*

No 2016.gada 15.septembra /pers. G/ atstāta mantojuma sadales akta (notariālais akts Nr.3399) redzams, ka prasītāji, cita starpā, ieguvuši prasījuma tiesības 3524,73 EUR apmērā pret /pers. E/par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu daļā un mantojuma neatņemamās daļas izdalīšanu ¼ daļas apmērā no atstātā mantojuma, kas /pers. G/ kā neatraidāmajam mantiniekam pienāktos no miruša tēva /pers. I/ atstātā mantojuma *(lietas 63.-69.lapa).*

[5.3] Kopš 2014.gada 1.jūlija kā Civillikumā, tā arī visos citos normatīvajos aktos jēdziens "neatraidāmie mantinieki" tiek aizstāts ar jēdzienu

"neatņemamās daļas tiesīgie" (…) Esošais regulējums piešķir neatņemamās daļas tiesīgajiem tiesības uz naudas prasījumu, kas ir puse no likumiskās mantošanas kārtībā mantojamās daļas apmēra, un ar to faktiski definē neatņemamās daļas tiesīgo kā kreditoru, kuram ir tiesības uz naudas saņemšanu (…) Neatņemamās daļas tiesīgā lejupējiem ir pienākums ievērot neatņemamās daļas tiesīgā brīvo gribu rīcībā ar sev piekrītošo neatņemamo daļu, bet nav saistīti ar mantojuma atstājēja izteiktu gribu par neatņemamās daļas tiesīgā atstumšanu no neatņemamās daļas *(Skatīt: K.Zīle. Neatņemamās daļas tiesīgā jēdziens, tiesību un pienākumu saturs Civillikumā. Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi. – Rīga: Latvijas Universitāte, 2014.gada 10. – 11.novembris, 627., 630.lpp)*.

No Civillikuma 427.panta mērķa un juridiskajā literatūrā sniegtā skaidrojuma izriet, ka atstumtā neatraidāmā mantinieka jeb neatņemamās daļas tiesīgā nāves gadījumā par neatņemamās daļas tiesīgajiem kļūst atstumtā mantinieki un viņus nesaista neatņemamās daļas tiesīgā atstumšana no mantojuma.

[5.4] Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka prasītājiem, kā /pers. G/ mantiniekiem ir prasījuma tiesības pret atbildētāju par neatņemamās daļas izdošanu naudā, kas /pers. G/ kā neatņemamās daļas tiesīgajam pienāktos no mirušā tēva /pers. I/ atstātā mantojuma. Apstāklis, ka konkrētajā gadījumā nav spēkā esoša tiesas sprieduma, ar kuru būtu apstrīdēts atstumšanas fakts tiesas ieskatā nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai, jo /pers. G/ savas tiesības uz neatņemamo daļu pieteicis likumā noteiktā uzaicinājuma termiņā. Līdz ar to nav pamata tiesvedības izbeigšanai, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta pirmās daļas 2.punktu.

[5.5] Saskaņā ar Civillikuma 424.pantu neatņemamo mantojuma daļu noteic pēc tā mantinieku skaita, kāds palicis testatora nāves dienā, ieskaitot pārdzīvojušo laulāto un ar testamentu atstumtos mantiniekus, bet neskaitot līdzi atteikušos mantotāju.

Lietā nav strīda par to, ka uz mirušā /pers. I/ nāves dienu viņam bija trīs pirmās šķiras mantinieki – meita un divi dēli, kuri ar /pers. I/ testamentu atstumti no mantojuma.

To personu, kas pēc mantojuma atstājēja nāves varētu kļūt par mantinieku, līdz mantojuma atklāšanās laikam sauc par *mantotāju*, tātad iespējamo, nākamo mantinieku, atšķirībā no mantinieka, kam pieder tiesība iestāties mirušā mantisko attiecību kopībā. Mantotāja atteikšanās līgums ir tāds līgums, ar ko viena puse atteicas no mantošanas tiesības, kas viņai būtu piederējusi pēc otras puses nāves (CL 766.p.1.d.) *(Z.Gencs. Mantošana. Zinātniski praktiskais komentārs. – Rīga : Tiesu namu aģentūra, 2002, 284.lpp.)*.

Ievērojot minēto, uz /pers. F/ nav pamata attiecināt statusu *"atteicies mantotājs"*, jo lietā nav gūti pierādījumi, ka /pers. F/ pirms mantojuma atstājēja nāves būtu atteicies no savām mantošanas tiesībām.

Ņemot vērā, ka /pers. F/ ar testamentu ir atstumts no mantojuma, tiesa par nepamatotu atzīst prasītāju argumentu, ka nosakot /pers. G/ neatņemamo mantojuma daļu, /pers. F/ netiek skaitīts līdzi.

[5.6] Civillikuma 425.panta pirmā daļa noteic, ka neatņemamā daļa ir puse no tās mantojuma daļas vērtības, kādu neatņemamās daļas tiesīgais manto pēc likuma. Šo daļu noteic pēc tā mantas sastāva un vērtības, kāds bijis testatora nāves dienā.

Mantojuma lietas vešanas kārtību noteic Ministru kabineta 2008.gada 4.augusta noteikumi Nr.618 "Noteikumi par mantojuma reģistra un mantojuma lietu vešanu", kuru 81.punkts noteic, ka neatņemamā daļa izdalāma saskaņā ar Civillikuma 425. un 426.panta nosacījumiem. Neatņemamo daļu aprēķina naudas izteiksmē. Neatņemamās daļas izdalīšana neietekmē pēdējās gribas rīkojuma aktā novēlētās mantojuma daļas apmēru.

Ievērojot Civillikuma 423.panta pirmo daļu un 425.panta pirmo daļu, /pers. G/ neatņemamo daļu veido 1/6 daļa no mantas sastāva un vērtības, kāds bijis testatora nāves dienā. Attiecīgi katra prasītāja neatņemamā daļa ir 1/3 daļa no /pers. G/ neatņemamās daļas.

[5.7] Nosakot neatņemamās daļas lielumu, tāpat kā pie mantojuma dalīšanas jāņem vērā mantojuma vērtība mantojumam atklājoties (*sk. Z.Gencs. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 130., 131.lapa*).

Lietā starp pusēm nepastāv strīds, ka /pers. I/ mantojums sastāv no nekustamā īpašuma/adrese/, ar kadastra Nr./numurs A/, kura novērtējums, saskaņā ar 2014.gada 11.novembra Kadastra informācijas sistēmas datiem ir 36 452 EUR un naudas līdzekļiem bankas kontā 5844,72 EUR, t.i. kopējā mantojuma vērtība sastāda 42 296,72 EUR *(lietas 30.lapa)*.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka no atbildētājas par labu katram prasītājam piedzenama neatņemamā mantojuma daļa 2349,82 EUR, t.i. 1/3 daļa no ¼ daļas no mantas sastāva un vērtības, kāda tā bija /pers. I/ nāves dienā. Pārējā daļā prasība kā nepamatota noraidāma.

[6] Prasītāji, pamatojoties uz Civillikuma 1756.pantu, 1759.panta 1.punktu, 1760.pantu un 1765.panta pirmo daļu, lūdz piedzīt no atbildētājas arī likumiskos procentus 279,41 EUR katram, kas aprēķināti par laika periodu no 2019.gada 19.septembra līdz 2021.gada 14.janvārim.

[6.1] Civillikuma 1756. un 1757.pants nosaka pienākumu maksāt likumiskos procentus (1765.pants). Civillikuma 1759.pants paredz, ka likumiskie procenti ir maksājami, tajā skaitā par katru parāda samaksas nokavējumu, kaut arī parāds pats par sevi būtu bezprocentīgs (nokavējuma procenti) (šā panta 1.punkts).

Ar likumiskajiem nokavējuma procentiem Civillikuma 1759.panta 1.punkta izpratnē saprot maksu par naudas vai cita kapitāla lietojumu gadījumā, kad parādnieks savas saistības – atdot parādu (atvietojamas lietas), atlīdzināt zaudējumus vai kaitējumu – neizpilda noteiktā termiņā. Šāda regulējuma mērķis ir, no vienas puses, nodrošināt kreditora tiesību un likumisko interešu efektīvu aizsardzību, no otras puses, mudināt parādnieku ātrāk nokārtot saistības.

Lai piedzītu likumiskos procentus, ir nepieciešams noskaidrot: 1) galveno parādu jeb kapitālparādu, 2) parāda samaksas nokavējumu, 3) likumisko nokavējuma procentu atbilstību likumā noteiktajam apmēram, 4) vai likumiskie nokavējuma procenti tiek prasīti reizē ar galveno saistību (sk. *Senāta 2011.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-262/2011 (C27036507) 11.2.punktu*).

Judikatūrā vairākkārt atzīts, ka pastāvot strīdam par maksājamo naudas summu, nav pamata piedzīt likumiskos procentus par atlīdzības samaksas kavējumu, attiecīgi Civillikuma 1759.panta 1.punkts nav piemērojams (sk. *Senāta 2011.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-262/2011 (C27036507) 11.3.punktu, 2012.gada 5.septembra sprieduma lietā Nr. SKC-366/2012 (C27098108) 9.punktu, 2014.gada 21.marta sprieduma lietā Nr. SKC-135/2014 (C32103508) 13.punktu*).

[6.2] Apstākļos, kad pusēm ir strīds par summu, kas vienai no pusēm pienākas, tā nosakāma ar tiesas spriedumu, un līdz brīdim, kad spriedums stāsies likumīgā spēkā, nav nodibināma nedz konkrēta atlīdzība, nedz tās samaksas nokavējuma iestāšanās. Tādējādi neizpildās priekšnoteikumi likumisko nokavējumu procentu noteikšanai un prasība šajā daļā ir noraidāma.

[7] Civilprocesa likuma 195.pants noteic tiesai pienākumu spriedumā par naudas summu piedziņu norādīt prasītāja tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt procentus un norādīt arī procentu apmēru.

Iesniedzot prasību tiesā, prasītāji nav pieteikuši lūgumu atzīt prasītāju tiesības saņemt par laiku līdz sprieduma izpildes dienai likumiskos procentus no piedzītās summas.

Judikatūrā pausts viedoklis, ka Civilprocesa likuma 195.pantam ir imperatīvs raksturs, līdz ar ko tiesām minētās normas izpratnē, apmierinot prasību par naudas summas piedziņu, ir pienākums, neatkarīgi no prasījumā izteiktajiem lūgumiem, noteikt prasītāja tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles noslēguma dienai) saņemt procentus *(sk. LR Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 14.februāra spriedumu lietā Nr. SKC-75; 2009.gada 25.novembra lēmumu lietā Nr. SPC-111, 2013.gada 26.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC- 1106)*.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 195.pantu nosakāmas prasītāju tiesības no sprieduma spēkā stāšanās dienas līdz

sprieduma izpildei saņemt no atbildētājas likumiskos 6% gadā no piedzītās parāda summas, t.i. 2349,82 EUR, ievērojot Civillikuma 1763.pantā noteikto ka, procentu pieaugums apstājas, kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis kapitāla lielumu.

[8] Civilprocesa likuma 41.panta pirmā daļa noteic, ka pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos izdevumus. Ja prasība apmierināta daļēji, šajā pantā norādītās summas piespriež prasītājam proporcionāli tiesas apmierināto prasījumu apmēram.

Prasības kopējā summa ir 7049,46 EUR, savukārt apmierinātā daļa ir 4699,64 EUR, t.i. 66,67 % (4699,64 x 100 : 7049,46). Līdz ar to prasītājiem atlīdzināmi tiesas izdevumi 66,67 % apmērā, t.i. 393,99 EUR, kas sastāv no proporcionālas valsts nodevas 391,10 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītiem izdevumiem 2,89 EUR.

Civilprocesa likuma 42.panta otrā daļa noteic, ja prasību noraida tiesas izdevumi, kas nav samaksāti iepriekš, piespriežami no prasītāja valsts ienākumos.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 36.panta otro daļu, ja palielina prasības summu, izņemot procentu un pieaugumu pievienošanu, atbilstoši piemaksājama valsts nodeva. Šajā gadījumā galīgā valsts nodevas apmēra noteikšana tiek atlikta līdz sprieduma taisīšanai, ar kuru atkarībā no lietas iznākuma nenomaksātā valsts nodevas daļa (piemaksa) tiek attiecīgi piedzīta valsts ienākumos no atbildētāja, ja prasība apmierināta, vai no prasītāja, ja prasība noraidīta.

Ņemot vērā, ka prasītāji, saskaņā ar Civilprocesa likuma 36.panta otro daļu, palielinājuši prasījuma apmēru sakarā ar procentu pieauguma pievienošanu un prasība šajā daļā noraidīta, nesamaksātā valsts nodeva 83,82 EUR par pieauguma pievienošanu par prasības noraidīto daļu piedzenama no prasītājiem par labu valstij (procentu summa 558,82 EUR x 15% = 83,82 EUR), t.i. 41,91 EUR no katra.

[9] No lietas materiāliem redzams, ka atbildētājai lietas izskatīšanas gaitā radušies ar lietas vešanu saistītie izdevumi sakarā ar zvērinātas advokātes sniegto juridisko palīdzību 701,80 EUR *(lietas 105., 127.lapa)*.

Civilprocesa likuma 44.panta trešā daļa noteic, ja prasība noraidīta, ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam.

Atbildētājs var pretendēt uz ar lietas vešanu saistīto izdevumu piedziņu no prasītāja tikai prasības pilnīgas noraidīšanas gadījumā *(sk. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2016, 170.lpp.)*.

Ņemot vērā, ka prasība apmierināta daļēji atbildētājai ar lietas vešanu saistītie izdevumi nav atlīdzināmi.

[10] Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 204.[1]pantu pusēm nosakāms 10 dienu termiņš sprieduma labprātīgai izpildei. Minētais termiņš skaitāms no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8., 93., 97, 193., 195., 204.[1]pantu, 41.panta pirmo daļu, 42.panta otro daļu un 44.panta trešo daļu, tiesa

nosprieda:

prasību apmierināt daļēji.

Piedzīt no /pers. E/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. C/, personas kods /personas kods/, neatņemamo mantojuma daļu 2349,82 EUR un tiesas izdevumus 196,99 EUR, kopā 2546,81 EUR (divi tūkstoši pieci simti četrdesmit seši *euro* 81 cents).

Samaksa veicama prasītāja norādītajā kontā: /nosaukums/, konta Nr./konta numurs/.

Piedzīt no /pers. E/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. D/, personas kods /personas kods/, neatņemamo mantojuma daļu 2349,82 EUR un tiesas izdevumus 196,99 EUR, kopā 2546,81 EUR (divi tūkstoši pieci simti četrdesmit seši *euro* 81 cents).

Samaksa veicama prasītājas norādītajā kontā: /nosaukums/, konta Nr./konta numurs/.

Prasību daļā par neatņemamās mantojuma daļas 2349,82 EUR un likumisko nokavējuma procentu 558,82 EUR piedziņu – noraidīt.

Piedzīt no /pers. C/, personas kods/personas kods/, valsts labā valsts nodevu 41,91 EUR (četrdesmit viens *euro* 91 cents). Samaksa veicama Valsts kases, reģistrācijas Nr.90000050138, kontā Nr.LV55TREL1060190911200, BIC kods TRELLV22.

Piedzīt no /pers. D/, personas kods /personas kods/, valsts labā valsts nodevu 41,91 EUR (četrdesmit viens *euro* 91 cents). Samaksa veicama Valsts kases, reģistrācijas Nr.90000050138, kontā Nr.LV55TREL1060190911200, BIC kods TRELLV22.

Noteikt, ka spriedums izpildāms labprātīgi 10 (desmit) dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas. Dokuments, kas apstiprina valsts nodevas samaksu valsts labā, iesniedzams Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas kancelejā tiesas sprieduma labprātīgas izpildes termiņa laikā.

Spriedumu var pārsūdzēt 20 (divdesmit) dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas Rīgas apgabaltiesā, apelācijas sūdzību iesniedzot Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā.

Spriedums sastādīts un ir pieejams – 2021.gada 18.februārī.

Tiesnese I.Casno